

УДК 343.541(075.8)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.2.33>**Д. М. Тичина**

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності Національної академії внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-6101>

ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

У статті доведено, що проблема домашнього насильства є комплексною, багатовекторною та структурною, на її існування впливає цілий ряд причин та умов (детермінант), які було поділено на три рівні: макрорівень (у суспільстві загалом) – це ті соціальні явища і процеси, які зумовлюють домашнє насильство та є похідними від причин й умов злочинності загалом у країні; мікрорівень (в окремих соціальних групах), які притаманні малозабезпеченим, неблагополучним а також особам які спільно проживають з рецидивістами, або особами звільненими з місць позбавлення волі, які не стали на шлях виправлення та ресоціалізації (тобто сім'ї які перебувають у групі підвищеного ризику) та продукують вчинення окрім домашнього насильства інші кримінальні правопорушення; особистісний рівень (окремих осіб) – це безпосередні причини й умови в механізмі кримінальної протиправної поведінки.

В межах об'єднаного детермінаційного комплексу, виокремлено основні військово-політичні (військові події на фронтах, щоденні ракетні обстріли й диверсійно-підривна діяльність по всій державі, нестабільність державної та непослідовність кримінологічної політики тощо), соціально-економічні (військово-політичний детермінант, породжує соціально-економічний, і як наслідок, скрутне економічне становище держави, розширення суспільства за майновим станом тощо), організаційно-правові (недосконалість міжгалузевого, кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого законодавства, а також недостатня запобіжна робота з боку працівників поліції та громадських інституцій тощо;) та морально-психологічні (зазначені вище детермінанти обумовлюють у суспільстві страх, тривогу, агресію, а недоліки виховного характеру, зокрема, виховання в сім'ї, прорахунки в освіті та психічні вади лише підживлюють морально-психологічну складову та підкріплюють її фоновими явищами) причини й умови вчинення домашнього насильства.

В межах обґрунтування факторного впливу додатково було виокремлено обставини пов'язані із внутрішнім переміщенням населення (значна кількість кривдників перебувають на службі в територіальній обороні та Збройних Силах України, що унеможливає процес притягнення їх до відповідальності; кривдникам – внутрішньо переміщеним особам не можливо виписати обмежувальний припис; кривдники внутрішньо-переміщені не перебувають на обліках як кривдники в територіальних органах Національної поліції України; кривдники, які служать в територіальній обороні та Збройних Силах України мають при собі зброю та погрожують її застосуванням при вчиненні домашнього насильства; притулки для потерпілих від домашнього насильства використовується для забезпечення житлом внутрішньо-переміщених осіб, в наслідок цього, відсутні місця для жінок, яких потрібно ізолювати від кривдника та надати прихисток.

Серед зазначених обставин виділено військово-політичний та соціально-економічний факторний вплив, який позначився на поведінці внутрішньо-переміщених осіб (потерпілі обмежені в пересуванні; матеріальна та фізична залежність від кривдника; постраждалим, які залишилися на окупованій території, нема можливості звернутися за будь-якою допомогою; постраждалі-жінки помилково вважають, що поліція перевантажена під час воєнного стану та не повідомляють про випадки домашнього насильства, щоб не відволікати від більш «серйозних», на їх думку, справ).

Ключові слова: домашнє насильство, сім'я, детермінанти, причини, умови, війна, запобігання.

Для входження України до європейської спільноти необхідна державна політика, що забезпечуватиме не тільки своєчасне реагування правоохоронних органів на кожний факт вчинення кримінального правопорушення, але й вжиття ефективних запобіжних заходів. Будь-яке дослідження питань запобігання та протидії тим чи іншим кримінальним правопорушенням, як правило, супроводжується розкриттям причин та умов вчинення відповідних актів деліктної поведінки.

Кримінологічна детермінація являє собою вид соціальної детермінації, яку можна розглядати в рамках більш загальної системи – детермінації подій і явищ природи й суспільства. У свою чергу ця детермінація – різновид універсального зв'язку явищ. Очевидно, що своєчасне виявлення й усунення причин та умов, які сприяють вчиненню кримінального правопорушення, має не тільки правове значення, але й спричиняє позитивний психологічний вплив, демонструючи прагнення і здатність осіб, які здійснюють кримінальне переслідування, всебічно, повно і об'єктивно встановити всі обставини його вчинення, Необхідно також відзначити соціальне значення їх запобіжної діяльності, оскільки виявлені і усунуті причини та умови, що сприяють вчиненню кримінального правопорушення, не можуть сприяти аналогічному або іншому кримінальному протиправному діянню [1, с. 19].

Причини й умови – складові процесу детермінації, який, крім них, містить ще наслідок [2, с. 95]. Кримінологічне визначення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінального правопорушення, як правило, містить у собі два взаємозалежних аспекти: антигромадську установку особистості і конкретну життєву ситуацію, що складається до моменту вчинення кримінального правопорушення [3, с. 105–106]. При цьому, як підкреслює О. О. Кваша, варто підкреслити, що при вчиненні умисних кримінальних правопорушень вирішальну роль зазвичай відіграє антигромадська установка, тоді як при вчиненні необережних кримінальних правопорушень зростає роль життєвої ситуації [4].

Причини та умови злочинності не випадковий механічний набір детермі-

нант злочинності, а система, яка являє собою єдність та цілісність взаємодіючих підсистем та елементів, розташованих у певній ієрархії та підрядності рівнів. Причини – це явища (системи), що породжують інші явища (системи) – наслідок. Причинний зв'язок – зв'язок генетичний. При визначенні того, що було причиною, а що наслідком, треба виділити два основні елементи, один з яких «причина», а інший – «наслідок». До причин протиправної поведінки необхідно відносити соціально-психологічні детермінанти, які складаються з таких елементів, як економічна, політична, правова, побутова психологія на різних рівнях суспільної свідомості [5, с. 66].

Проблема причинності в кримінології важлива не тільки для теорії, а й для практики, оскільки дає змогу вести боротьбу із злочинністю не тільки силами правоохоронних органів, а також використовуючи економічні, соціальні та інші важелі, якими суспільство і держава можуть розпорядитись. Причинами всієї злочинності є ті явища і процеси, з якими пов'язана закономірність виникнення та існування злочинності загалом. Відповідно, причинами злочинності окремих видів є такі явища і процеси, які зумовлюють саме такі види злочинності. Причинами конкретного кримінального правопорушення є ті явища і процеси, які, порівняно з іншими явищами і процесами, що наявні і взаємодіють, створюють більш високу ймовірність здійснення кримінального правопорушення конкретною особою за конкретних обставин. Виявлення причин конкретного кримінального правопорушення означає виявлення факторів, що відіграють вирішальну роль у його генезисі. Взаємозв'язок і взаємозалежність факторів, що детермінують злочинність і окремі кримінальні правопорушення, свідчить про множинність як причин злочинності, так й індивідуальної злочинної поведінки. Сфера дії причин – це насамперед стадії мотивації і прийняття рішення, визначення мети та засобів її досягнення [6, с. 372–373].

Як зазначає О. М. Гумін, основні фактори насильницьких кримінальних правопорушень наступні: недоліки сімейного та шкільного виховання; нерозвиненість

сфери дозвілля; алкоголізація і наркотизація молоді; деградація вітчизняної культури на тлі експансії кримінальної культури з культом насильства та індивідуалізму; негативна роль засобів масової інформації; криза ідеології, моральності; політична та економічна кризи; соціальна нерівність; втрата авторитету батьків, закону, влади; неефективне функціонування правоохоронної системи; нездатність держави ефективно контролювати незаконний обіг зброї; нерозвиненість системи віктимологічної профілактики кримінальних правопорушень [7].

Більшість з них можна було б поширити на домашнє насильство, однак, на наш погляд, криміногенна ситуація у сфері сімейно-побутових відносин склалася комплексно на ґрунті серйозних соціально-економічних, політичних, ідеологічних, моральних, правових та інших проблем, що виникають у суспільстві. Це не просто новий вид кримінальної дійсності, а особливе суспільно негативне явище.

В Рекомендації Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок № 35 про гендерне насильство (п. 19) визначено, що причини насильства щодо жінок містяться в таких гендерних факторах, як: 1) ідеологія привілейованого становища та домінування чоловіків над жінками; 2) соціальних норм, які стосуються демонстрації маскулінності та потребі чоловіків у здійсненні контролю та влади; 3) забезпечення дотримання гендерних ролей та покарання такої поведінки жінки, яка вважається неприйнятною. Тобто, ці фактори прямо чи опосередковано сприяють суспільному визнанню прийнятності гендерного насильства щодо жінок, і яке в наслідок цього часто залишається безкарним [8].

Певна кількість окремих особистостей створює якісно нову соціальну реальність – суспільство, яке має характеристики, не властиві окремим індивідам. З огляду на ці, та інші обставини, західна теоретична соціологія побудована на засадах макро- та мікрорівневих інтерпретацій соціуму, коли в першому випадку наголос робиться на організації і функціонуванні суспільства як єдиного цілого (макрорівень), а в другому – на дослідженні й тлумаченні дій індивіда (мікрорівень). В українській

філософсько-соціологічній літературі також найпоширенішим є системний підхід, однак із виокремленням трьох рівнів аналізу: в ньому макро- і мікрорівні доповнюються мезорівнем, або середньою ланкою. Виходячи з цих міркувань, суспільство як система структурно складається із людства в цілому (макрорівень), соціальних спільнот з утвореними ними соціальними інститутами (мезорівень) та індивідів (мікрорівень) [9, с. 149–151]. Остання концепція диктує поділ системи причин та умов (криміногенних детермінант), які сприяють домашньому насильству на три рівні:

I) макрорівень (у суспільстві загалом) – це ті соціальні явища і процеси, які зумовлюють домашнє насильство та є похідними від причин й умов злочинності загалом у країні;

II) мікрорівень (в окремих соціальних групах), які притаманні саме неблагополучним сім'ям та продукують вчинення окрім домашнього насильства інших кримінальних правопорушень;

III) особистісний рівень (окремих осіб) – це безпосередні причини й умови в механізмі кримінальної протиправної поведінки окремих осіб.

Усвідомлюючи, що проблема домашнього насильства є комплексною, багатовекторною та структурною, на її існування впливає цілий комплекс причин та умов (детермінант). Об'єднавши рівні детермінації домашнього насильства, було виокремлено основні групи причин та умов його вчинення, зокрема: військово-політичні, соціально-економічні, організаційно-правові та морально-психологічні.

Військово-політичні. За весь період розбудови України як суверенної держави процес формування кримінологічної політики було занедбано. Тривалий час розвиток сфери запобігання кримінальним правопорушенням не визнавався пріоритетним напрямом державотворчого поступу. Внаслідок цього соціальні процеси, дедалі ставали неконтрольованими і набували антисуспільних рис. Поступово сімейно-побутова сфера перетворювалася на середовище, в якому так звані «фонові явища» набували масового характеру і проявлялися у криміногенних формах поведінки громадян. Відбувалася

трансформація культурних взаємин у бік вседозволеності і насильства, ослаблення родинних зв'язків, плекання алкогольних традицій та насильницьких форм поведінки міжособистісного спілкування. Недостатню роль у цьому відіграли нерозвиненість інфраструктури культурних установ, сфери послуг, відсутність цікавого і корисного відпочинку, занедбаність фізкультурно-оздоровчої роботи тощо [10].

Розпочата збройна агресія РФ проти України у 2014 р. та продовжене війною на всій території нашої держави у лютому 2022 р. негативно вплинуло на політичну, економічну, соціальну, соціально-психологічну сфери України й розпочали нову еру стимульованих міжнародних конфліктів, посилили дію наявних у міжнародному безпековому середовищі негативних чинників і запустили додаткові руйнівні тенденції, порушивши міжнародно-правові засади світового порядку. На фоні зростаючого рівня бідності, який посилюється у 2019 році епідемією COVID-19 та збройним конфліктом між Україною та РФ, що спричинив масову евакуацію жінок і дітей, підвищився рівень віктимності останніх. Дані події спричинили ряд побутових проблем внутрішньо переміщених осіб, найбільша чисельність яких зареєстрована у Дніпропетровській, Запорізькій, Харківській та Херсонській областях. Вказана група громадян не є однорідною. Певна кількість переселенців досить успішно інтегруються до соціального середовища в іншій місцевості. Разом із тим кримінологічний інтерес представляють ті внутрішньо переміщені особи та їх сім'ї (а їх питома вага порівняно з корінним населенням, безсумнівно, вища), які опинилися у складних побутових, економічних умовах. Значна кількість із них мали досвід перебування в обстановці ведення бойових дій, що виявилось потужним психотравмуючим фактором. Останній накладається на проблеми соціально-правового, психологічного характеру, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи, їх ексклюзивності, виключності.

Основними факторами з боку постраждалих внутрішньо-переміщених осіб, які впливають на стан домашнього насильства є наступні: 1) потерпілі обмежені в пере-

суванні; 2) у зв'язку з вимушеною зміною місця проживання, потерпілим нема до кого звернутися за допомогою; 3) матеріальна та фізична залежність від кривдника; 4) постраждалими, які залишилися на окупованій території, нікуди звернутися за допомогою; 5) постраждалі-жінки помилково вважають, що поліція перевантажена під час воєнного стану та не повідомляють про випадки домашнього насильства, щоб не відволікати від більш «серйозних», на їх думку, справ; 6) відсутність свідків та небажання ними давати свідчення, щоб не втручатися в справи чужої сім'ї; 7) часто кривдник заперечує систематичність вчинення ним домашнього насильства, як правило він дає свідчення з приводу останнього факту, який зафіксований та підтверджується працівниками поліції або медичними працівниками [11].

Окрім іншого, суттєвим психотравмуючим чинником для внутрішніх переселенців виявляється втрата ними свого житла, що детермінує ефекти соціальної дезорганізації. У свою чергу, це є факторами зростання та підтримання на високому рівні тривожності – однієї з найбільш потужних детермінант агресії, зазначає В. М. Бесчастний [12, с. 249].

У свою чергу, факторами організаційного характеру, які пов'язані з вимушеним переселенням населення України є наступні: значна кількість кривдників перебувають на службі в територіальній обороні та Збройних Силах України, що унеможлиблює процес притягнення їх до відповідальності; кривдникам –внутрішньо переміщеним особам не можливо виписати обмежувальний припис, оскільки тоді йому не буде де жити; кривдники внутрішньо-переміщені не перебувають на обліках як кривдники в територіальних органах Національної поліції України; кривдники, які служать в територіальній обороні та Збройних Силах України мають при собі зброю та погрожують її застосуванням при вчиненні домашнього насильства; притулки для потерпілих від домашнього насильства використовується для забезпечення житлом внутрішньо-переміщених осіб, в наслідок цього, відсутні місця для жінок, яких потрібно ізолювати від кривдника та надати прихисток [11].

Таким чином, війна стала довгостроковим чинником впливу на національну безпеку нашої країни в усіх її сферах. Віднині – це частина української політичної, економічної, воєнної та соціальної реальності [13, с. 98]. У цьому аспекті зауважимо, що пошук нових шляхів і відповідей на виклики зумовлює створення механізму відновлення України від наслідків війни. Такий механізм має передбачати протидію загрозам у всіх сферах, зокрема, соціальній (сімейній), інформаційній, етнокультурній, екологічній тощо.

Соціально-економічні. Однією з першопричин домашнього насильства є ґендерна нерівність чоловіків та жінок. Остання сформувалась на підставі патріархальної теорії, в основі якої знаходиться беззаперечна влада батька. Наділення суспільством чоловіка безмежною владою, автоматично призвело до позбавлення її у жінки. Це у свою чергу сприяло формуванню ґендерного дисбалансу з пріоритетом представників однієї статі (чоловіків), за рахунок приниження та зневажання представників іншої (жінок).

На нашу думку, серед основних чинників криміногенної десоціалізації та криміногенної конфліктності сім'ї, необхідно виокремити вплив складних життєвих обставин. Як зазначають психологи, сім'ї обирають різні шляхи протистояння життєвим труднощам. Для одних результатом несприятливих впливів буде згуртування сім'ї з метою подолання кризи та збереження родинних зв'язків. Інші ж обирають протилежний шлях – шлях збільшення порушень в сім'ї внаслідок зниження рівня задоволеності сімейним життям, підвищення конфліктності, хвороби, розлучення тощо. У сім'ях цієї групи досить часто сімейні відносини набувають насильницької форми.

Організаційно-правові. На наш погляд, одна з причин домашнього насильства полягає в прорахунках (й дуже істотних) стратегії і тактики запобігання цьому деструктивному явищу.

Морально-психологічні. В основі цієї групи детермінантів знаходиться ворожа мотивація, поєднана з індивідуально-психологічною схильністю винних осіб до форм насильницької поведінки.

Якщо рухатися по ланцюжку причинності у зворотному напрямі від «кінцевої» причини, то ми потрапляємо до маси факторів, які генерують дану криміногенну мотивацію. Тобто, вони виступають попередньою ланкою у причинному зв'язку. Деформація моральної свідомості в сімейно-побутовій сфері та міжособистісних відносинах, самосвідомості і самооцінки виражаються в наступних змістовних характеристиках: у переконанні, що соціальна роль, яку особа займає в сім'ї, передбачає необхідність застосування насильства щодо інших членів сім'ї для демонстрації своєї влади; у переконанні про необхідність та ефективності застосування насильства до іншого члена сім'ї як захід виховання, навчання і покарання; в агресивних установках і стереотипах; яскраво виражених антисоціальних потребах, прагненнях, ідеях та інтересах, в їх спотвореному характері, можливості задоволення потреб (наприклад, сексуальних) антисоціальним способом; наявності підвищеної тривожності, страхів і переконань в тому, що неповнолітній член сім'ї заважає жити або забирає у них увагу інших членів сім'ї, не дозволяючи реалізувати відповідну потребу; запереченні дитини як особистості, запереченні його прав, сприйнятті його в окремих ситуаціях як об'єкта агресивної розрядки, зганняння на ньому своїх невдач, злоби тощо [14, с. 109–110].

Наслідком вищевикладених факторів стає те, що людина перетворюється на асоціальний елемент, для якого вчинення актів домашнього насильства стає способом самоствердження в родині.

Суспільна небезпечність цих фонових для домашнього насильства явищ полягає в наступному:

зменшення тривалості життя, що негативно позначається на якості виховання наступних поколінь, передачі досвіду формування міцної родини від старших поколінь нащадкам;

збільшення рівня розлучень, безпритульності дітей;

збільшення кількості випадків фізичних і психічних захворювань, що негативно позначається на якості сімейного життя, може виступати внутрішньою умовою вчи-

нення кримінальних правопорушень на фоні психічних відхилень;

неповні сім'ї. Цей наслідок стосується випадків, коли від алкоголізму настає смерть (за даними ВООЗ, 2,5 млн людей у світі щороку помирає від хвороб, пов'язаних із вживанням алкоголю. З алкоголем пов'язують 4 % смертей у світі) одного з подружжя, частіше – чоловіка. За даними соціологічних досліджень, «у Чернігівській області – більше жінок, ніж у будь-яких інших областях, якщо співставляти жінок до чоловіків. І головний чинник – це алкоголь» [15].

При цьому, насильницька злочинність пов'язана не тільки з побутом, станом у сучасних сім'ях, а й із процесами урбанізації. Як зазначає В. І. Шакур, сьогодні навіть не можна зафіксувати будь-які позитивні зрушення у вихованні дітей за нових умов. У великих містах за наявності специфічної субкультури її населення виявляється схильність до жорстокості й наживи, а молодь загалом починає сприймати лише грубість і агресивність [16, с. 97].

Таким чином, повномасштабна збройна агресія РФ не тільки порушила територіальну цілісність нашої держави, піддала істотній деформації всю систему глобальної та регіональної безпеки, поставила під сумнів систему міжнародного права, збільшила рівень та ступінь тяжкості кримінальних правопорушень і випадків застосування зброї, а й зумовила зміну парадигми кримінально-правового реагування держави на вчинення кримінальних правопорушень. У зв'язку з чим проведений рівневий розподіл детермінантів, які впливають на вчинення домашнього насильства в Україні, а саме: I) макрорівень (у суспільстві загалом) – це ті соціальні явища і процеси, які зумовлюють домашнє насильство та є похідними від причин й умов злочинності загалом у країні; II) мікрорівень (в окремих соціальних групах), які притаманні малозабезпеченим (матеріальне становища сім'ї, у якій відбулось домашнє насильство: низьке або дуже низьке – 68 %, з середнім достатком – 25 %, заможні – 7 %), неблагополучним сім'ям, а також сім'ям які спільно проживають з рецидивістами, або особами

звільненими з місць позбавлення волі, які не стали на шлях виправлення та ресоціалізації (тобто сім'ї які перебувають у групі підвищеного ризику) та продукують вчинення окрім домашнього насильства інші кримінальні правопорушення; III) особистісний рівень (окремих осіб) – це безпосередні причини й умови в механізмі індивідуальної кримінальної протиправної поведінки.

Кримінальна детермінація домашнього насильства посилилась зростанням кількості як у незаконному, так і вже у зв'язку з необхідністю відсічі збройній агресії, у законному обігу зброї; корупцією; відсутністю єдиної цілісної концепції кримінологічної політики запобігання домашньому насильству, що руйнує системну злагодженість, взаємодію та координацію уповноважених органів, їх обов'язку виявляти, запобігати та припиняти кримінальну протиправну діяльність; майже цілковитою відсутністю механізму моніторингу криміногенної ситуації у сімейно-побутовій сфері та її оцінки, а також оцінки результативності вжитих заходів запобігання; пропагування жорстокості, насильства в засобах масової інформації, Інтернеті тощо.

Зважаючи на складний детермінаційний комплекс нами було сформовано кримінологічний прогноз, згідно якого, без негайного втручання держави та запровадження запропонованих заходів запобігання, домашнє насильство у найближчі роки лише продовжить посилювати криміногенну ситуацію в країні та через 5-10 років досягне нефіксованих до цього часу у статистичних звітах масштабів кримінально-протиправної активності з часів здобуття Україною незалежності.

Список використаної літератури:

1. Нежурбіда С. І. Етіологія злочину: теорії, аналіз, результат : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2013. 432 с.
2. Богатирьов І. Г. Кримінологія : підручник / заг. ред. І. Г. Богатирьова, В. В. Топчія. Київ : В. Д Дакор, 2018. 352 с.
3. Курс кримінології: Загальна частина : підручник / О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 326 с.

4. Кваша О. О. Значення філософської категорії причинності у кримінально-правових дослідженнях: традиції та сучасність. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. 2017. С. 333–340.
5. Профілактика злочинів : підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гада та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Атіка, 2011. 720 с.
6. Тимошенко В. І. Причини і умови злочинності. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 18 : Кримінологія. Кримінально-виконавче право / редкол. : В. І. Шакун, В. І. Тимошенко та ін. Харків : Право, 2019. 544 с.
7. Гумін О. М. Характеристика деяких причин та умов вчинення насильницьких злочинів у сім'ї у стані агресивної поведінки. *Вісник Національного університету Львівська політехніка*. Серія: Юридичні науки. 2015. № 813. С. 227.
8. Загальні рекомендації, ухвалені Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №1-37. URL: <https://land.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/01/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83-%D0%9E%D0%9E%D0%9D.pdf>.
9. Черниш Н. Соціологія : курс лекцій. Львів : Кальварія, 2004. 460 с.
10. Василевич В. В. Кримінологічна політика України : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 434 с.
11. Руфанова В. М. Детермінаційна архітектура домашнього насильства, зумовлена збройним конфліктом. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, Серія ПРАВО. 2023. Вип. 77. Ч. 2. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.31>
12. Бесчастний В. М. Кримінологічний аналіз сучасних тенденцій злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 245–250.
13. Донбас і Крим: ціна повернення : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. Київ : НІСД, 2015. 474 с.
14. Кузнецов М. Г. Домашнє насильство: кримінологічна характеристика та запобігання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2020. 237 с.
15. В Україні ризик алкоголізму найвищий в Європі. BBC News. Україна. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/03/110304_ukraine_alcoholism_az
16. Шакун В. І. Урбанізація і злочинність: монографія. Київ : Атіка, 1996. 351 с.

Tychyna D. Determinants influencing commitment of criminal offenses related to domestic violence

The article proves that the problem of domestic violence is complex, multi-vector and structural, its existence is influenced by a number of reasons and conditions (determinants), which were divided into three levels: the macro level (in society in general) is those social phenomena and processes that cause domestic violence and are derived from the causes and conditions of crime in general in the country; micro-level (in separate social groups), which are characteristic of low-income, disadvantaged, as well as persons who live together with recidivists, or persons released from prisons who have not embarked on the path of correction and resocialization (i.e., families who are in a high-risk group) and produce other criminal offenses besides domestic violence; the personal level (of individuals) is the direct causes and conditions in the mechanism of criminal illegal behavior.

Within the unified deterministic complex, the main military-political factors (military events at the fronts, daily missile attacks and subversive and subversive activities throughout the country, state instability and inconsistency of criminological policy, etc.), socio-economic (military-political determinants, generating socio-economic, and as a result, the difficult economic situation of the state, stratification of society by property status, etc.), organizational and legal (imperfection of inter-branch, criminal, criminal procedural and criminal enforcement legislation, as well as insufficient preventive work on the part of police officers and public institutions etc.;) and moral-psychological (the above-mentioned determinants cause fear, anxiety, aggression in society, and shortcomings of an educational nature, in particular, upbringing in the family, miscalculations in education and mental defects only feed the moral-psychological component and reinforce it with background phenomena) reasons and conditions for committing domestic violence.

Within the framework of the justification of the factor influence, circumstances related to the internal displacement of the population were additionally singled out (a significant number of offenders are in the service of the territorial defense and the Armed Forces of Ukraine, which makes the process of bringing them to justice impossible; it is not possible to issue a restraining order to the offenders - internally displaced persons; Internally displaced offenders are not registered as offenders in the territorial bodies of the National Police of Ukraine; offenders who serve in the territorial defense and the Armed Forces of Ukraine carry weapons and threaten to use them when committing domestic violence; shelters for victims of domestic violence are used to ensure housing of internally displaced persons, as a result, there are no places for women who need to be isolated from the abuser and provided shelter.

Among the specified circumstances, the military-political and socio-economic factor influence that affected the behavior of internally displaced persons (victims are limited in movement; material and physical dependence on the offender; victims who remained in the occupied territory do not have the opportunity to apply for any help; female victims mistakenly believe that the police are overworked during martial law and do not report cases of domestic violence in order not to distract from what they consider to be more "serious" cases).

Key words: *domestic violence, family, determinants, causes, conditions, war, prevention.*